

Føroying eiga ikki at avgera danskan politikk

» — En fremstående socialdemokrat har engang sagt, at hver gang man sætter kroner og øre på rigsfællesskabet, bliver der slået endnu et søm i fællesskabets ligkiste. Derfor kræver det anstrengelser fra begge sider at få et rationelt og anstændigt forhold, der trods alt har en mere end 600 år gammel historisk baggrund«, segði Jóannes Eidesgaard m. a. í fyrstu røðu síni í Fólkatinginum

Det er mig en stor ære at kunne betæde denne talerstol og tale det færøske folks sag.

Lad mig indledningsvis sige, at jeg beklager de omstændigheder, der var i forbindelse med valget af formanden i dette høje Ting i går. Jeg beklager, at der findes en sådan konstruktion i vores forfatningsmæssige relationer, der gør det skete muligt. Men sket er sket, så spørgsmålet, som det kan være interessant at tage op, er om fornuftige ændringer. Der spørges så meget i disse dage, om det kan være rigtigt, at et færøsk medlem af Folketinget kan afgøre, om en socialdemokratisk ledet regering skal forsatte, eller om den skal erstattes af en borgerlig regering. Kan det være rigtigt, at et eller muligvis to færøske medlemmer af Folketinget skal afgøre, hvem der skal sidde i formandsstolen? Ser man på det juridiske grundlag, hersker der ingen tvivl om, at de færøske og de grønlandske medlemmer er fuldgyldige medlemmer, som alle andre er det. Et medlem fra Færøerne har samme status som ethvert andet medlem f.eks. fra Bornholm eller Samsø. Men ser vi på Bornholms status i kongeriget Danmark, er det af en helt anden karakter end vores. Vi har jo lovgivningskompetence på en lang række områder, der er færøske særreliggender. Men netop denne opfattelse, at Færøerne og f.eks. Bornholm skulle have samme status, gør, at man fra dansk side kan have lidt svært ved at forstå vore bestræbelser på at opnå en færøsk integritet. Det er meget svært for os at holde en adskillelse mellem færøsk og dansk politik i Folketinget, og det er naturligvis forklaringen på, at de fleste af mine forgængere og også hr. Ole Breckmann vælger at lade sig optage i danske folketingsgrupper. Det er mere bekvemt. Netop det at opretholde en integritet ser ud til at være utrolig vanskeligt, også fordi man fra dansk side kan se fordele i

det modsatte.

I den gamle færøske amtssituation og i hjemmestyrets spæde ungdom var det nok også en fornuftig forfatningsmæssig indretning, da stort set alt vores lovgivningsarbejde lå i Folketinget. Men sådan forholder det sig ikke længere. Under Anden Verdenskrig var Danmark jo besat af Tyskland, mens Færøerne var besat af England, og al forbindelse mellem Færøerne og Danmark var afbrudt i de 5 år. Da forbindelsen blev reableret efter krigen, hvor Færøerne stort set styrede sig selv, kom man til den erkendelse, at man ikke kunne skruer tiden tilbage til amtssituationen, og derfor gik man i gang med det arbejde, der i 1948 førte til hjemmestyrelsen. Udviklingen i de senere år med den økonomiske krise og bank-sagen har, selv om dette selvfølgelig ikke kan sammenlignes med krigstidens mørke tid, for mig at se gjort, at vi heller ikke kan reablere de forhold, der har været gældende.

Vi kommer alle sammen til at indse, at det bliver nødvendigt med ændringer, hvis vi skal opnå et anstændigt og respektfuldt samarbejde. Ud fra en mere generel holdning til disse problemer er vores parti gået i gang med et forberedende arbejde til forfatningsmæssige ændringer i vore relationer til Danmark. Dette skulle så forhåbentlig føre til, at man fra færøsk side kan opnå et kvalificeret oplæg til forhandlinger med den danske regering om spørgsmålet. Vi må konstatere, at vi har problemer med den politiske identitet. Vi lagde i vores valgkamp meget stor vægt på, at vi ville holde klar afstand til det parti, der ideologisk ligger os nærmest. Det må siges at være lidt ambivalent, og netop denne kurs sikrede os genereringen af det færøske socialdemokratiske mandat.

Dette medførte paradoksalt nok, at en regering, som vi havde distanceret os fra, kunne fortsætte, og jeg vil dermed

sige, at det er en besynderlig situation at komme i, at man har problemer med at identificere sig med den ideologi, som man ellers går helhjetret ind for. Derfor ser jeg frem til, at man også i Danmark vil være imødekommende over for ændringer. Det skete har været en pinlig situation for det danske demokrati og de danske parlamentarikere, men det har sandelig også været en pinlig situation for i hvert fald en af de færøske parlamentarikere i det danske Folketing. Så den bedste fødselsdagsgave, som jeg synes vi kan give hjemmestyrelsen, der fylder 50 år næste onsdag, er, at vi i fællesskab er positivt indstillet over for at åbne for en anden og mere ajourført orden. Ellers bliver al snak om gensidig respekt ikke andet end de tomme ord, som jeg i dag desværre må konstatere, at det stort set er.

Apropos løftebrud og for den sags skyld manglende gensidig respekt, så er det vel hovedtemaet og den røde tråd i Grønborgs grønne gyser på 2.500 sider. Og apropos kabaler kan jeg oplyse statsministeren om, at der engang i 1994 var en færøsk hånd, der sad med ti gode kort, som på grund af krav fra en socialdemokratisk ledet regering, og fordi man blandede sig i færøske særreliggender, blev reduceret til det halve. Jeg læste med forbløffelse de ord, som et fremstående medlem af Folketinget blev refereret for at have udtalt til en færøsk avis. Det var for så vidt den samme holdning, som min gode ven Jonathan Motzfeldt reagerede på i Aktuelt forleden, nemlig at både grønlandsk og færøsk socialdemokratiske medlemmer af Folketinget ville udnytte deres nøglepositioner til noget, der gik i retning af pengeafpresning. Grønland kan svare for sig selv, og det har landsstyreformanden allerede gjort, og jeg kan kun tilslutte mig hans mening. Nej, vi vil ikke udnytte hverken denne situation

eller nogen anden til pengeafpresning. Jeg sagde allerede på valgaften, at jeg ikke ville lade mig politisk prostituere. Det agter jeg at holde fast ved, men det skuffer mig utrolig meget, at lederen af et af de små partier i Folketinget, der ellers altid lukrerer på politisk sjakren, skal komme med sådanne beskyldninger.

Det kan godt være, at mine sko skulle have været lidt større - jeg synes nu, at de er store nok - men jeg kan berolige samme politiske leder med, at så længe jeg har mine egne sko og er til fods, så løber jeg i hvert fald ikke tør for benzin. Vi agter ikke at få noget, der ikke retmæssigt tilkommer os. Så er det sagt. Jeg kommer for resten i tanke om, at da statsministeren besøgte Færøerne i januar, overrakte jeg ham en bog om den første færøske fagforening. I denne bog bliver det fortalt, at færøerne kaldte et skib »Thorvald Stauning« og et andet skib »Hans Nielsen«, som også var en sand Færøven. Prøv at forestille jer et færøsk skib i dag med statsministerens navn. Det ville næppe være tænkeligt.

I den lidt kryptiske bemærkning om forhandlingerne om bloktilskuddet

Jóannes Eidesgaard um víðurskiftini millum Føroyar og Danmark: — Færøingerne kaldte et skib »Thorvald Stauning« og et andet skib »Hans Nielsen«, som også var en sand Færøven. Prøv at forestille jer et færøsk skib i dag med statsministerens navn. Det ville næppe være tænkeligt

bliver der sagt, at disse skal ske med henblik på en snarlig afslutning. Jeg vil derfor for god ordens skyld spørge statsministeren, hvordan denne sætning skal forstås, selv om jeg har en formodning om det. Er det forhandlingerne, der skal have en snarlig afslutning, eller er det bloktilskuddet, der skal have en snarlig afslutning? Statsministeren siger i spørgsmålet om forhandlingerne om såvel banksagen som gældsafviklingen, at regeringen vil tage et initiativ over for et nyvalgt Lagting. Jeg er enig med statsministeren i, at det næppe ville være fornuftigt, heller ikke set med færøske øjne, at tage forhandlinger i så vigtige sager midt i den færøske valgkamp. Jeg har noteret mig, at statsministeren ser frem til afbalancerede løsninger, men jeg må i relation til banksagen også understrege mit eget og alle færøingers ønske og krav om en retfærdig løsning, hverken mere eller mindre, og grundlaget for en retfærdig løsning er til stede med den dokumentation, som findes bl.a. i Grønborgrapporten.

Det glæder mig også, at statsministeren i spørgsmålet om gældsafviklingen efterstræber en løsning, der tager hensyn til vort samfunds bæredygtighed. Bæredygtighed er ikke noget særligt konkret begreb, men jeg vil specielt appellere til en løsning, der tager hensyn til en rimelig velfærd på Færøerne og til politiske handlemuligheder for en stadig modernisering og udbygning af det færøske samfund.

Dette er af vital betydning for at forhindre den uhyggelige udvikling, der skete specielt i 1993 med den kolossale fraflytning fra Færøerne. Det er vel det værste dilemma, et samfund kan komme i, at landets egne beboere mister troen på, at levestandarden kan fastholdes. Den nærmeste fremtid kommer til at frembyde store politiske udfordringer til såvel færøske som danske politikere, udfordringer, hvor vores evne til at finde konstruktive, retfærdige og respektfulde løsninger virkelig kommer på prøve. Dette vil jeg med forventning se frem til.